

ZAKALI

Yá pò kú láε bee guu

Wa fĩ o Zakali láεá wεdɔa Luazi láε, asa a òlɔwēε lá Lua gbéε ìɔ wεdɔ Luapizi. Lápi kpaalea læ plaε: A séia (lεε 1-8) de wépfungu pò ānabi Zakali è ānabi Age gɔɔ ũ. Wépfungu pò yáɔ lé òlɔwēε ké Lua kpé kεkε dɔa ní Yelusaleŭ kεkε káleaɔ aɔ de yá gbia ũ gēa gɔɔ dafu guu. Lua ní dɔaana Zolobabeli ní sa'onkia Yesuao sè gɔɔ bee a gbéεne. Gɔɔ lé gé àle su, Isailiɔ wεdɔa Luazi lé káfi, an wé dɔ gɔɔ zɔɔ pò Lua a mó ní a gawio, iɔ de tɔle ní pò pò kúwàɔ pii kía ũ. Bee a kpaau ní gbéε pò Lua sè a zíkɛna ũ mɔaɔ.

Lápi læ plaade (9-14) guu mèkpà yázinda mèn plapiɔwa. A Lua gbéε pò lé mó dúnia kía ũ taa òwēε. Aɔ de nòseniede ũ mé ziblenε lɔ. Aɔ de sādāna ũ, iɔ de zina pò wa de ũ lɔ. Yesu baonakpanaɔ yápiɔ sè wa òlɔwēε ké Yesu yáε, atēsa aà gaa yá (Mat 21.4-5, 26.31, Maa 14.27, Zāa 19.37).

Dii oa Yudaɔne aa εa suwa

¹ Daliusi* kpalablea wè plaade guu, a mɔ swaaɔde zí, Dii yá'ò ānabi Zakali,† Belekia né, Ido tɔūnaε, à mè: ² Ma pɔ pà á deziɔzi. ³ A yáí tò ma Dii Zígɔde ma mè, o gbéεne aa sua, mí sumá. Má Dii Zígɔde máme má ò. ⁴ Asu àɔ de lá á deziɔwao. Anabi káauɔ kpàwakèné aa mè, ma Dii Zígɔde ma mè aa mikē ní yāvāikεaɔwae, aai bɔ ní zé vāiu. Ǿ

* **1:1** Eza 4.24 † **1:1** Eza 5.1

aai swáεio, aai laaido ma yáwao. Ma Dii Zígōde máme má ò. ⁵ Too! A deziò ku máε? Anabipio sō aaiò ku gōopii yà? ⁶ Ma yá pò má ò ma zòblena ānabipionε aa díle á deziòne, í ní leo lé? O aa nòselile aa mè ma Dii Zígōde má kèné ní yākeao ní ní dàawwa, lá ma zεòwae.

Sōdeò kua gbélio zānguo

⁷ Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mo kuεdode pò wí me Seba gōo baaso mēndosaide zí, Dii yá'ò mapi ānabi Zakali, Belekia né, Ido tōūnaε. ⁸ Ma wépungu'è gwá, o ma gōεe è di sōsōoba kpe, a zea gbélio zānguo guzulεu. Sōsōobao ní sōzōatēo ní sōkaapuaò ze aà kpe.† ⁹⁻¹⁰ Ma mè: Baa, gbépio dea ni? O gōε pò kú gbélio zānguo, àle yā'omanopi òmεε: Má òne lá aa de. Gbépioá gbé pò Dii ní gbáε bebei dúniauone. ¹¹ O aa yá'ò Dii Malaika pò zea gbélio zānguopie aa mè: Wa bebe dúniau, wá è dúnia kú kílíkili yākelesai píie. ¹² O Dii Malaika mè: Dii Zígōde, n fē Yelusaleū ní Yudaò bùsu wéle kíniòzi a wè baaōkwín la. Nyōò kú ní ní wēnagwasaiο e boε ni? ¹³ O Dii wè Malaika pò lé yā'omanopiwa ní nòseníniyā maao. ¹⁴ O Malaika pò lé yā'omano òmεε mà yáε bee kpàwake, à mè: Dii Zígōde mè Yelusaleū ní Siònao yá a kú gbāa, ¹⁵ a pò pà maamaa bui pò kálea dōdōazi. A pò paa Isailiòzi yāa yōε, o buipálepio íadaamá káfi. ¹⁶ Ayāmeto Dii mè á εa su Yelusaleū wēnagwaawa. Wa ba yō Yelusaleūwa, wi a kpé dō we. Dii Zígōde mé ò.

---

† **1:8** Zia 6.2-8

17 Malaikapi m̀è mà ɛa yáɛ bee kpàwakɛ ɔ: Dii Zígõde m̀è nama ɔ ku a wéleɔ guue. Dii a Siɔna wɛnagwa, i ɛa Yelusaleũ se ɔ.

2

Kóba m̀en s̄iĩɔ n̄ sia gb̄ɛɔn s̄iĩɔ

1 Ké ma wezù ma gugwà, ma kóba è s̄iĩɔ. 2 Ma malaika pó lé yá'omanɔ là: Beeɔ dea ni? A wèa à m̀è: Beeɔ de kóba pó Isailiɔ n̄ Yelusaleũdeɔ n̄ Yudaɔ p̄ii f̄ãaaɔ ũɛ. 3 Ǿ Dii sia gb̄ɛɔn s̄iĩɔ òlɔmɛɛ. 4 Ǿ ma à là: Bó gb̄épiɔ lé m̀ó keii? A wèa à m̀è: Kóbapiɔ mé Yudaɔ f̄ãaa, ɔ an gb̄ɛe i f̄ɔ a mi sè musuo. Siapiɔ m̀ò víadadai bui kóbapiɔziɛ, aai n̄ gb̄ɛgb̄ɛ, asa buipio n̄ kóba gèle Yudaɔzi, aa n̄ f̄ãaaɛ.

Gb̄é pó p̄ɔȳɔba k̄ua

5 Ké ma wezù ma gugwà, ma ḡɔee è, a p̄ɔȳɔba k̄ua. 6 Ma à là: Nle gé má ni? A wèa à m̀è: Mále gé Yelusaleũ ȳɔi mà a yàasa n̄ a gb̄ãao d̄ɛ. 7 Ké malaika pó lé yá'omanɔpi lé tá, ɔ malaika p̄ãle m̀ò dàaaɛ 8 a òè: Bàale ge o èwaasopie, Yelusaleũ ɔ kálea b̄iisai a gb̄ɛnazina n̄ a p̄ɔtuoo dasike yáí. A m̀è ɔ: 9 Dii m̀è áme ɔ de a b̄iĩ tede pó liai ũ, ɔ ku a guu a gawi ũ. 10 Dii èa m̀è: A m̀ó! A m̀ó! A bàale à ɔle gugb̄antoo oi bùsuu, asa ma á f̄ãaa d̄unia gola s̄iĩɔ guue. Ma Dii máme má ò. 11 A Siɔnadeɔ, à m̀ó! A gb̄é pó á kú Babeliɔ, à piliwà!

12 Dii Zígõde m̀è a ma z̄í mà a tɔɔ bui pó lèlɛwáɔ yá musue, asa gb̄é pó ɔz̄òwá ɔz̄ò api a webewaɛ. 13 A ɔseñzi, an zɔɔ i lélemá, ɔ d̄ɔ ké Dii Zígõde mé ma z̄í.

14 Dii mè: A Siɔnadeɔ, à gulake ní pɔnao, asa máme mále mó, mí bekpa á guu. 15 Gɔɔ bee buio naa dasi, aai gɔ ma gbéɔ ũ. Má bekpa á guu, íɔ dɔ ké Dii Zígɔde mé ma ziwá. 16 Dii a Yudaɔ se a gbéɔ ũ a búsuu, i ɛa Yelusaleũ se ɔ. 17 Baade ke kílikili Dii aɛ, à fêle a kúkíi pó a kua adoau, àle mó.

3

Pɔkasa gbia daa sa'onkiaɛ

1 ɔ Dii sa'onkia Yesua* òlomɛɛ, a zɛa Dii Malaika aɛ, mé Setáu zɛa aà ɔplaai yãɔawà yáí.† 2 ɔ Dii Malaika ò Setáuɛ: A kɔ le ní Diio, Setáu.‡ A kɔ le ní Dii pó Yelusaleũ sèo fá! Gbéɛ beeá yàamioɔna pó wa ga bò té guuɛ. 3 Ké Yesua zɛa malaikapi aɛ, a pɔkasa ámakea daa. 4 ɔ malaikapi yá'ò gbé pó sí a aɛɔne à mè: A aà pɔkasa ámakeapiɔ ɔ. ɔ a ò Yesuaɛ: Gwa! Ma n duuna kèma. Má pɔkasa gbia danɛ sa. 5 ɔ à mè wà tulu gbãsisai diè. ɔ aa kpàè aa èa pɔkasa dàè, gɔɔ pó Dii Malaika zɛa we.

6 ɔ Dii malaikapi ledà Yesuawa à mè: 7 Dii Zígɔde mè, tó ní be a zéu, mé ní yá pó á ðileɔ kúa, á a kpé nane n ɔzi, níɔ de a begwana ũ, í n gba zé nyɔ ku gbé pó síɛ beeɔ guu. 8 Sa'onkia Yesua, ma! Mpi ní n sa'on dee pó káɛ n aɛɔ, áme á yá pó lé mó taaɔ ũ. Mále mó ní ma zòblena Vlápaaɔ.§ 9 A gbɛ pó má ðile Yesua aɛ gwa. Gbè m̀endopi wé soplɛ, mé má lákẽwà, mí gbãɔ búsupiɛ gɔɔ do kóũ. Ma Dii Zígɔde máme má ò. 10 Gɔɔ bee á baade a a gbédee sísi aà zõle nana a

* 3:1 Eza 5.2 † 3:1 Zia 12.10 ‡ 3:2 Yud 9 § 3:8 Zel 23.5, 33.15, Zkl 6.12

vēeli ge kaadɔenli gbáu.* Ma Dii Zigɔde máme má ò.

4

Vua dau n kuli mèn pla

¹ Ké malaika pò lé yā'omano èa sù, à ma vu lá wí ní vu iuwa. ² Ǿ à ma la à mè: Bó ní è wei? Má wèwà ma mè: Ma vua tēetēe dau è, a filia ví sopla, mé a nísikakii ku a musu. Filia mèn soplapiɔ, baade ní a nísi zéo. ³ Kuli mèn pla ku a sae,* ado nísikakii ɔplaa oi, ado zee oi. ⁴ Ǿ ma malaika pò lé yā'omano là: Baa, beeɔ dea ni? ⁵ A wèa à mè: N dɔ lá pópɔ deoa? Ma mè: Aawo, Baa! ⁶ Ǿ a òmee, yá pò Dii lé o Zolobabelien ke: Dii Zigɔde mè, i ke ní gbāao ge ní ikoo no, sema a Nisina. ⁷ Gbēsisi zɔɔ, bón n úi? Nyɔ gɔ Zolobabelie gudaafia ũe. Tó à bò ní kpé midεgbeo, wa báaa káaa.

⁸ Ǿ Dii yā'òmee à mè: ⁹ Zolobabeli ɔ mé kpépi ε kpàe, mé aà ɔ mé a a midε, íɔ dɔ ké Dii Zigɔde mé ma ziwá. ¹⁰ Gbēe su saka yá yɔɔna kegɔɔuo. Tó wà gisusugwabo è Zolobabeli ɔzi, an pò a ke na.

Filia mèn soplapiɔ de Dii wétea dúniai ũe.† ¹¹ Ǿ ma malaikapi là: Kuli mèn pla pò kú dau ɔplai ní zeeio dea ni?‡ ¹² Ǿ ma ea aà là ɔ ma mè: Kù ligɔn pla pò kú nísi zé mèn pla pò wa pí ní vuaɔ sae, àle nísi pisi filiaɔwa dea ni? ¹³ A wèa à mè: N dɔ lá pópɔ deoa? Ǿ má òè: Aawo, Baa! ¹⁴ Ǿ à mè: Gbēon pla pò wà ní díle aa zike dúnia búu Diiεon we.

* **3:10** Mis 4.4   * **4:3** Zia 11.4   † **4:10** Zia 5.6   ‡ **4:11** Zia 11.4

5

Taala pólé vua

¹ Ma εα wezù ma gugwà ɓ, ò ma taala è, àλε vua. ² Malaika ma la à mè: Bó ní èi? Ɔ má wèwà ma mè: Taala má è, àλε vua. A gbàa kà gàsísuu bao, a yàasa kwi. ³ Ɔ a òmεε: Láaipɔ Lua lé zí n bùsuwan we píi. Yá pólé a kpe dowa mè, Lua a kpáíɔ ya ní ɓɔλεu píi. A kpe do sɔ, Lua a gbé pólé i εeto ní a tóɔ ya píi. ⁴ Dii Zigòde mè á lápi kpásá, lápi i gē kpáí kpeú ní gbé pólé i εeto ní a tó kpeúo. Aɔ ku we, i kpépi wíwi, a zaɔ ní a gíɔ píi.

Nɔε pólé kú gbi guu

⁵ Malaika pólé lé yá'omanɔ mɔ òmεε: Wése n pólé pólé ɓoma gwa. ⁶ Ma aà là: Bó ni? Ɔ à mè: Gbí pɔyɔɓɔε. Ɔ à èa òmεε: N bùsudeɔ tàaen we. ⁷ Ɔ má è wà gbípi né pólé de ɓema ũ wē, nɔε mé zɔλεu. ⁸ Ɔ malaikapi mè: Luayādasain we. Ɔ à ɔtɔɔlewà gbíu we, à a né pólé de ɓema ũpi tàε.

⁹ Ké ma wezù ma gugwà, ma nɔε gbēɔn plaɔ è, aa gàsía ví lán wàalianawa. Aale gàsía lé, aa vùà lé mó, ò aa gbípi sè lé vuaɔ, aa musu yáio, aa zíλε yáio. ¹⁰ Ɔ ma malaika pólé lé yá'omanɔ là: Aale tá ní gbípio má ni? ¹¹ A wèa à mè: Aale gé kpedɔiè Babiloni bùsuue. Tó aa làa, aa aà dau we a dilekli ũε.

6

Zikasɔgo mèn síiɔ

¹ Ma εα wezù ma gugwà ɓ, ò ma zikasɔgo è mèn síiɔ, aale ɓ gbèsísí mèn plaɔ zānguo. Gbèsísípiá mɔgotεε. ² Gó séia dɔa sɔsɔɓaɔne. A plaade dɔa

s̄sinaᵋne. ³ A ãaᵋde dᵋa s̄kaᵋne. A s̄iᵋde dᵋa s̄dānaᵋne. S̄́ gbāᵋne pii.* ⁴ Ǿ ma malaika p̄́ lé yā'omaᵋnò là: Baa, beᵋ dᵋa ni? ⁵ A wèa à mè: S̄́go mèn s̄iᵋpiᵋá íana mèn s̄iᵋ p̄́ aaᵋ zᵋa d̄́nia búu Dii aᵋne.† Aa b̄́le lé gé. ⁶ S̄́sinaᵋ gó lé gé gugbāntoo oi búsuu. S̄́kaᵋ gó té ní kᵋe. S̄́dānaᵋ gó lé gé geᵋmidᵋk̄ii oi búsuu. ⁷ Ké s̄́ gbāapiᵋ b̄́le, an me lé ke fèfe ní sia d̄́niauo. Ǿ malaika mè: A ge si d̄́niau. Ǿ aa s̄́u. ⁸ Ǿ à lezù a òmᵋe à mè: S̄́ p̄́ lé gé gugbāntoo oiᵋ tò ma p̄́ wèe búsupiwa.

Kia f̄́akpaa Yesuae

⁹ Dii yā'òmᵋe à mè: ¹⁰ Gba si Eledai ní Tobiao ní Yedaia p̄́ aa b̄́ Babeli aa s̄́owa, ní geᵋ gᵋᵋ doᵋ z̄́ ḡ́ᵋ Zefania né Yosia be. ¹¹ Anusu ní vua p̄́ aa gbadaᵋᵋpi se ñ kíafua keᵋ, ní kpá sa'onkia Yesua, Yozada née. ¹² Oè Dii Ziḡ́de mè: Gᵋe p̄́ w̄́ me Vlāpaan‡ we. A vlāpa a k̄́k̄ii, i ma kpé dᵋ. ¹³ Ǿme a kᵋeᵋᵋᵋ, i ea z̄́le a báawa we, iᵋ kpalable ní gawio. A z̄́le a báawa k̄́a ũ sa'ona ũ. Ledama p̄́ ì m̄́ ní aafiao a bᵋ apii guu. ¹⁴ Wa kíafuapi kpa Eledai ní Tobiao ní Yedaiaio ní Zefania né Yosiaowa, i gᵋ yápi dᵋngubᵋ ũ ma kpéu. ¹⁵ Gbé p̄́ kú z̄́ᵋ mᵋ ma kpé dᵋ, iᵋ d̄́ ké Dii Ziḡ́de mé ma z̄́wá. Tó a Dii á Lua yā'one mà maamaa, yápi a ke.

7

Leyea ní n̄́semendoo

¹ Kí Daliusi kpalablea wè s̄́iᵋde guu, a mᵋ k̄́okwide Kisele gᵋᵋ s̄́iᵋde z̄́, ma Zakali, Dii

* **6:3** Zia 6.1-8 † **6:5** Zia 7.1 ‡ **6:12** Zkl 3.8

yá'òmεε. ² Goo bee Betelideo Salezeε ní Legemεlekio ní ní gbéó zì yágbεai Diiwa. ³ Aa Dii Zígõde kpé sa'onao là aa mè: Wà leye ní òlò mọ sode guu, lá wi kε wē ní wēowa yá? ⁴ Ǿ Dii Zígõde yá'òmεε à mè: ⁵ Sa'onao ní bùsu gbépiio la ò mε: Ké aa lèyè ní òlò mọ sode ní mọ sopladeo guu a wē bààkwín la, máme aa yémεεa? ⁶ Ké a pòblè a imì, ázia yáí a pópì blèio lé? ⁷ Yá pó Dii dà ànabi káauone aa a kpàwakèn we, goo pó Yelusaleũ ní a zōewiao kálea dōdōa ní namao, mé wa ku Nεgeve ní gusalala pó kú a saeo.

⁸ Ma Zakali, Dii yá èa dèdèa à mè: ⁹ Ma Dii Zígõde ma mè: Aò yázedeke ní síanao. Aò gbéke ví ní kōo ní kō wēnagwaa. ¹⁰ Asu gbāamọ gyaa taasideo ní tone pó gwana vío ní bòmọ ní wēnadeoneo. Asu kō yàmaake ní vāioo. ¹¹ A deziọ gí yápi mai, aa bọ ma kpe aa otà ní swáλε. ¹² An swá gbākù lán gbewa, aai swáse ma ikoyáio ge yá pó má dà ànabi káauone aa ò ní ma Nisina gbāao. Ǿ ma Dii Zígõde ma pọ pànzì maamaa. ¹³ Ma Dii Zígõde ma mè, ké ma lezùnzì, aai swáseio. A yáí tò, ké aa lezùmazi, mi swásei sōo. ¹⁴ Ǿ ma ní séle lán zàawa, ma ní fáaa bui pó aa ní dōo guu. An bùsu gò bezia ũ ní kpe, wa fō páao. Màa aa tò pœá bùsu gō bezia ũ.

8

Dii legbēa Yelusaleũ yá musu

¹ Dii Zígõde yá'òmεε à mè: ² Ma Dii Zígõde ma mè, Sìona yá ma kù gbāa maamaae, àle ma nòse tékù pásipási. ³ Ma Dii ma mè, má εa su Sìona, mí zōle Yelusaleũ. Wa o Yelusaleũe wéle síande, wi o ma Dii

Zigõde gbèsisíe Lua gbèsisí. ⁴ Ma Dii Zigõde ma m̀e, maeziò ní nɔezio ea kále Yelusaleũ gāaε, baade ní a lípanao kũa, ké aa wē kè yáí. ⁵ Negõenaɔ ní nenɔenaɔ wé̄lɛpi gāaε pa lɔe, aaiɔ kò'o a zεaɔ guu. ⁶ Ma Dii Zigõde ma m̀e, yápi a bɔ gbé̄ kɔnaɔ sae gɔɔ bee, kási a bɔ ma saεo. Ma Dii Zigõde máme má ò. ⁷ Ma Dii Zigõde ma m̀e, máme má a gbé̄o bɔ gukpe bùsuɔ ní bε'ae bùsuɔ guu, ⁸ mí suńno aao ku Yelusaleũ, aai gõ ma gbé̄o ũ, mío de ní Lua ũ a zéwa síana.

⁹ Ma Dii Zigõde ma m̀e, á gbé̄ pɔ́ ále yáε bee ma ānabio léu za gɔɔ pɔ́ wà ma kpé̄ ε̄ kpàle e gbāo, à gāsíwa bobo kpépi zíwa. ¹⁰ E gɔɔpi gè kàò, gbēnazinaɔ ní pɔtuɔɔ lé ài'e zí yá musuo. Gbé̄ pɔ́ lé gé̄ ní gbé̄ pɔ́ lé suo aafia vío an wèlεo yáí, asa má tò wà íbelesè ní kōo kōtēεε. ¹¹ Ama má yáke gbé̄ kōnapioɔne tia lán yāawao. Ma Dii Zigõde máme má ò. ¹² Luabe a lou gbaε, pówena io aafia, vēliɔ i ne'i, tɔɔle i bleke. Má pɔpiɔ kpa gbé̄ kōnapioɔwa gba ũε. ¹³ A Yudaɔ ní Isailio, lá a gõ gbékabo ũ buipáleɔne, màa má á suaba, mí tó wà báaadakōu ní á tóo. Asu to vía á kũo. A gāsíwa wee.

¹⁴ Ma Dii Zigõde ma m̀e, lá ma zεò mà músikpaázi gɔɔ pɔ́ á deziɔ ma pɔ fēmeε, ò mi á wēnagwao, ¹⁵ màa ma zεò lo má maake Yelusaleũdeɔne ní Yudaɔ pii gɔɔ beeozi. Ma Dii Zigõde máme má ò. Asu to vía á kũo. ¹⁶ Yá pɔ́ áli ken ke: A baade lí síana'o a gbé̄deeε.* Ali yágõgõ a zéwa nana á yákpalekekíio. ¹⁷ A gbēε suli vāikpaai ní a gbé̄deeo. Eεtoa ní ma tóo suli kááguo, asa má za yápiou piiε. Ma Dii Zigõde máme má ò.

* **8:16** Efe 4.25

18 Dii Zigõde yá èa dèdea à mè: 19 Ma Dii Zigõde ma mè, lé pò io ye mɔ síõde guu ní mɔ soodeo ní mɔ sopladeo ní mɔ kwideo, a gõ á Yudaone dikpe maa pò á pɔnakɛu ní yaalɔ ũ. Ayãmeto à wɛɛɛ àɔ kú ní síanao yãkelesai. 20 Ma Dii Zigõde ma mè, buio ní wéledeɔ aao mɔ dasi e tia. 21 Wa ge okõɛ wéle ní wéleɔ wà mɛ: Wà ge Dii kíi wɛɛɛ, wí Dii Zigõdepi aɛya. Mapi má gé sõɛ. 22 Buiɔ ní bùsu gbãa gbéɔ mɔ ma kíi wɛɛɛ dasi Yelusaleũ la, aai ma aɛya. 23 Ma Dii Zigõde ma mè, gɔɔ bee gbẽɔn kwi pò bò bui ní buio guuɔ Yuda mendo kú a ula léwa, aai oè aa mɛ: Wá gennoɛ, asa wá mà Lua kúanɔ.

9

Yá zõle Isailiɔ ibɛɛɔwa

1 Dii a yáda Adalaka bùsula,
i to yá zõle Damasiwa,*
asa Sili mɛɛwiapiá à pòɛ,
i ke Isaili buio ní tɛɛ no.

2 Yápi a zõle Amatawa lɔɛ
ní Tiio ní Sidõo,†
baa ké aa de ãnɔnaɔ ũ maamaa.

3 Tiideɔ bíi gbãa bo lía ní wélei,
aa ánuusu kãaañzi lán úfãawa,
aa vua nònɔaañzi lán zé guu pèleawa.

4 Gwa! Dii a ní pòɔ símá,
i zé pò aa ví ísiaa midɛ.
Té mé a kú ní wélepiwa.

5 Asekelonideɔ e, vía i ní kú.
Gazadeɔ lualua maamaa

* 9:1 Isa 17.1-3 † 9:2 Isa 23.1-18, Yoɛ 4.4-8

ń Ekelonideᵛ ɓ, asa tãmaa a ń n̄e.ᵛ
 Gazadeᵛ kua ń kíawa,
 Asekeloni a g̃ᵛ bezia ũ.

⁶ Buipáleᵛ z̄ᵛle Asedoda,

Dii i Filit̄eᵛ† wala mid̄e.

⁷ I n̄ᵛᵛ kòlokpasai ɓ ń lézi,
 i t̄e ɓ ń léu.

An gb̄é p̄ᵛ ḡᵛᵛ ḡᵛ wá Lua p̄ᵛ ũe,

aa ḡᵛ lán Yudaᵛ buiewa,

Ekelonideᵛ ḡᵛ aà gb̄éᵛ ũ lá Yebusiᵛ k̄ewa.

⁸ Dii i a bùsu ń a gb̄éᵛ d̄ᵛá

z̄ᵛḡᵛ p̄ᵛ lé m̄ᵛ léleimáᵛ yáí.

Gb̄āam̄ᵛᵛedeᵛ gb̄āablemá ɓᵛ,

asa aᵛ w̄éteńzi sae.

Siona K̄ia m̄ᵛa

⁹ A Sionadeᵛ, à p̄ᵛnake maamaa,

á Yelusaleũdeᵛ, à kúkuake.

A gwa, á k̄ia lé m̄ᵛwá,

ì ȳake a z̄éwa mé z̄iblenae.

Aà n̄ᵛse ni e mé a di z̄àa'ina kpe,

a di z̄àa'in né ɓᵛᵛ kpe. §

¹⁰ A z̄ikas̄ᵛgoᵛ ɓᵛle Eflaiũ bùsuu,

a to z̄ikas̄ᵛᵛ ku Yelusaleũ ɓᵛ,

wi z̄ikasaᵛ é'e.

A aafia kp̄awake bui píie,

i kible za ísiale la ń a léleo,

za Uflatai e dúnia léwa.*

¹¹ A gb̄é p̄ᵛ á de z̄ìz̄ᵛᵛ ũ s̄ᵛ,

má á ɓᵛle è isaipiu

ma bàakuaánᵛ au† yáí.

† **9:6** Isa 14.29   § **9:9** Mat 21.5, Z̄aa 12.15

* **9:10** Soũ 72.8

† **9:11** ɓᵛa 24.8

12 A zìzɔ pɔ́ á dɔ́ á bɔɔ,
à su á wé̃le bíideu,
baa gbā mále oé,
má ɛa asea kpáwá leɛ pla.

13 Yudaɔ mé ma sá ũ, má sápi ká,
Eflaiũ buiɔ mé ma ka ũ, má dau,
mí Siɔnadepiɔ gbaɛ Gelekioɔwa.
Aa gɔmɛɛ lán nɛgɔna fɛndawa.

14 Za musu Dii a bɔ a gbépiɔwa,
aà ka a gɛ̃ fioo lán loupilɛawa.
Dii Lua a kâaɛɛ,
i mɔ gɛɔmidɔkii oi zàa'iana guu.

15 Dii Zígɔde a ɔlia a gbéɔzi,
aa ní ibɛɛɔ taitai,
aai ɔzɔ ní gɔkɛbɔɔwa.
Aa ní bɔɔ'i mi,
aai pala lán vɛɛminawa.

Aa ke zíuziũ
lán ta pɔ́ wí au éleò sa'okiiwawa.

16 Dii an Lua a ní suaba gɔɔ bee
a kpàsa sãɔ ũ,
aaiɔ teke aà bùsuu
lán kíafua gbè bɛɛɛdeɔwa.

17 Aaɔ maa mé an kefena a ke zài.
Ewaasɔɔ lekpeɔ yóyɔ pówena yáí,
wéndiaɔ wɛwɛ, ké vɛɛ di yáí.

10

Dii ɔliaa Yudaɔzi

1 A lou gbea Diiwa káabuana,
asa Dii mé ì to lou keke,
ì to lou kwéné,

ì to buapó ke baadeε.
 2 Táaò ì yāyaaa'o,
 māsokenaò ì yá egena e.
 Wépungu'enaò yáá mɔafilie,
 an gbéò nòseninianeá pãε.
 A yáì tò gbéò liaaa lán sãwa,
 an kúsu kwea ké aa dāna vío yáì.*

3 Ma Dii ma mè,
 ma pɔ paa an dānaòzi,
 má ìada blesanapiòwa.
 Ma Dii Zigõde má òlia Yudaòzi ma kpàsa pɔò ù,
 má ñ ke zikasõ gawide ù.

4 Gbé pɔ de lán ãdaalegbewa† a bɔ ñ guu,
 gbé pɔ de lán kálo† ge zikasawa a bɔ we,
 kpalablenàò bɔ we píε.

5 Aaò de negõnaò ùε,
 aa õzõ ñ ibeεwa zikawēε zéu lán pèleawa.
 Lá má kúrínɔ,
 aa zika, aai sãdeò fu.

6 Má Yudaò gba gbãa,
 má Yosefu buiò suaba,
 mí suínɔ ñ pá ziu,
 ké má ñ wēna ví yáì.
 Aaò de lá mi ñ vūaa yāaowa,
 asa māmema Dii ñ Lua,
 má yāmamá.

7 Eflaiũ buiò gõ negõnaò ù,
 an pɔ iò na lán v̄εε z̄lēmáwa.
 An néo e, aai pɔnakε,

* 10:2 Mat 9.36 † 10:4 Isa 28.16, Efe 2.20 ‡ 10:4 Isa 22.23

an pɔ a ke na Diiwa.

⁸ Má swe péńzi, mí ní káaa,
má ní boε, aaiɔ dasi lán yáawa.

⁹ Baa tó ma ní fáaa buiɔ guu,
ma yá aɔ dɔńgu za bùsu zàzãɔue.
Ampio ní ní nɛɔ aao kuε, aai su.

¹⁰ Má ní bɔ Egipi bùsuu mà suńɔ,
má ní káaa Asili bùsuu,
mí suńɔ Galada bùsuu ní Libão.
Gu a mómáo.

¹¹ Aa bua Egipi ísiawa,
aa a ikooaɔ fu,
Niili ísiɔ ba.
Asiliɔ wala a kpáε,
Egipiɔ iko a láa.

¹² Ma Dii Zígɔde ma mɛ,
ma gbéɔ gbãa'e ma kí,
aaiɔ temazi.

11

¹ Libã bùsu, zεwɛ,
té i kú n sɛdɛ líɔwa.

² Pɛliɔ ɔɔɔ, asa sɛdɛ líɔ lèlɛɛ,
gawidepiɔ ɔɔkpáε.

Basana bùsu gialio búbuapɛ,
asa líkpɛ sisipi kwèɛ.

³ Sádãnaɔ búbua dɔ,
asa an dádãkɛkii maao ɔɔkpáε.

Nɔɔmusuɔ wiidɔ,
asa Yuudɛ dào kàalɛɛ.

Sádãn maa ní sádãn bεεεsaideo

⁴ Dii ma Lua òmɛɛ màɔ sã pɔ de wà ní kòlokpaɔ
dá, ⁵ asa an lunaɔ í ní kòlokpaε, wíli ní tàae eo. An

yīanao sã aai me wa sáaukè ní Diio, asa wa oda lè wá kù. An dānapió lí ní wegwao. ⁶ Dii mè á dúnia gbéó to we bo, á ní baade kpakṣae, á ní na ní kíaone ní ozié. Aa dúnia wíwi, mé á gbēe bo ní ozió. ⁷ O ma sã pó de wà ní kòlokpao dà, atēsa a yēesaide. O ma gopana sè mèn pla, ma tokpáné. Ado tón Nandiio, ado sã Naakṣwa, o mále sãpió dàò.

⁸ Mo dou guu ma sādānao dè àaõ. Ma são ye ma gīyāio, o ma fumá. ⁹ Má ò sãone má ní dá bo, a pó pó lé gaoga, a pó pó lé kaaleo kaale, a pó pó gṣo kṣó. ¹⁰ O ma a gopana pó mi me Nandiio sè má zṣe, ma ledou pó má kè ní bui píio gbò. ¹¹ Ledoupi gboogooopi, o sã yēesaide pó lé ma gwao dè sa ké yápi bò Dii kíie. ¹² Má ò sãone, tó à kèné maa, aa ma asea kpa. Tó mán sṣo, aao ní pó kúa. O aa fiabòmeé ánuusu owatē baakwi.* ¹³ Dii òmeé mà o a pó aa díle ma lua o a de beaopi zu oobonaé, o ma ánuusu owatē baakwipi sè má zù oobonaé Dii kpéu.† ¹⁴ O ma a gopana plaade pó mi me Naakṣwa sè má zṣe, ma gbēke pó Yudaó ní Isailio ví ní kṣo gbò.

¹⁵ O Dii òmeé mà gē sādān beesaide pokasao sa, ¹⁶ asa á sādāna díle ní būsuu, ao sã pó lé kaaleo fān vīo, a a pó pó fāaa wēleo, a eṣeke a pó pó kè'laoneo, a a pó pó gbāa gwao. A sã mekpaaṣ wē wolo, i ní só. ¹⁷ Waiyoo sādān beesaide pó i pákpa sãzi!

Wa aà lé ní fēndao a oplaa gāsí ní a oplaa wéowa, aà gāsipi i imi vīoo, aà wépi i na fēu.

* **11:12** Mat 26.15 † **11:13** Mat 27.9-10

12

Dii Yelusaleū bɔa bui pii ɔzi

¹ Yá pɔ Dii ò Isailiɔ yá musun ke. Dii pɔ musu kpàlɛ à tɔɔlɛ kàlɛ mé ì nisina íkasa gbɛnazina guu mɛ: ² Gwa! Má Yelusaleū ke lán toona pɔ a í a bui pɔ liaaio tàlaatalaabowa. Aa koezɔ Yelusaleūzi ní Yuda bùsuo pii. ³ Gɔɔ bee tó dúnia bui pii koezɔi màa, má Yelusaleū ke bui piiɛ gbɛsi pɔ wa fɔ deo ũ. Gbɛ́ pɔ lé wɛlɛ yɔwà pii, a aà woloɛ nài. ⁴ Gɔɔ bee má tó sɔ́ pii bílike gékɔiwa, mí íana zɔ ní dikpenaɔwa. Ma Dii máme má ò. Ma wɛɔ wɛa Yudaɔ yá musu, má buipàlɛɔ sɔ́ vɔakúné. ⁵ Yudaɔ kɔa i o ní sɔ guu, Yelusaleūdeɔ gbãa, ké Dii Zígɔde de ní Lua ũ yáí.

⁶ Gɔɔ bee má tó Yudaɔ kɔa gɔ lán kɔna té pɔ ká yàa gbáuwa, lán sɛte pɔ sɔlɔ áwauwa. Aa gbɛ́ pɔ liaanzio sásá ɔplaa ní zɛɛo, Yelusaleū io kálea a gbɛu Yelusaleū ũ. ⁷ Ma Dii má Yuda wɛlɛɔ bɔ káau, ké Davidi buio gawi ní Yelusaleūdeɔ pɔo su àɔ de Yuda kɔniɔ pɔao. ⁸ Gɔɔ bee ma Dii má ɔku Yelusaleūdeɔla. Gɔɔ bee an gbagalenaɔ gbãa'e lán Davidiwa, Davidi buio sɔ aa gbãa'e lán Luawa, lán Dii Malaika pɔ dɔaaanéwa. ⁹ Gɔɔ bee má ze ní gbɛ́ pɔ mɔ lélei Yelusaleūwao kaalɛao.

Yudaɔ ɛa sua Diiwa

¹⁰ Má a Nisina pisi Davidi buio ní Yelusaleūdeɔwa pii, aai ma gbɛke dɔ, aai wabikɛa, aai gbɛ́ pɔ aa aà zɔ aa aà dɛ gwa.* Aa búbuapɛ aà yá musu† lá wɔ pɛ né mɛndona gaa yá musuwa. Aa wɛnakɛè lá wɔ ke nɛgɔɛ sɛia gaa yá musuwa. ¹¹ Gɔɔ bee Yelusaleūdeɔ

* **12:10** Zaa 19.37, Zia 1.7 † **12:10** Mat 24.30, Zia 1.7

búbuapea aɔ de lán búbua pɔ wa pè Adadalimɔ Megido gusalalauwa. ¹² Bùsudeɔ búbuape fáani ní fáanio, Davidi buiɔ ní t̃e, an nɔɔ ní t̃e, Natã buiɔ ní t̃e, an nɔɔ ní t̃e, ¹³ Levii buiɔ ní t̃e, an nɔɔ ní t̃e, Simèi buiɔ ní t̃e, an nɔɔ ní t̃e, ¹⁴ ní bui kíniɔ ní t̃e t̃e, an nɔɔ ní t̃e t̃e lɔ.

13

¹ Gɔɔ bee nibɔna a wẽ Davidi buiɔne ní Yelusaleũdeɔ píi duunawoloama ní gbãbɔané o yáí. ² Gɔɔ bee má táaɔ tɔ bãde ní bùsuu, aɔ dɔ gbẽegu lɔ. Ma Dii Zigɔde máme má ò. Má ãnabi egenao midè ní bùsuu ní welena pɔ lé ní gba léɔ. ³ Tó gbé gí lé ãnabikeke, aà de ní aà da'iao oè à làawàn we, asa à etò ní ma tóe. Tó àle ãnabikeke, aà de ní aà da'iaopiɔ mé aa aà zɔ aa de. ⁴ Gɔɔ bee wí a ãnabi píi kú yá pɔ aale e oa yá musu. Aa ãnabike pókã ula da aa gbé sásãð lɔ. ⁵ A me ãnabin a ũ, zɛen a ũ, ále buake za a negɔe. ⁶ Tó wà aà là: Bó ia mé tété nɔɔwa sɔ? A me: E'e! Ma ke'ia ma gbé be.

⁷ Ma Dii Zigɔde ma mè:

Fẽnda, fele ní ma sãdãnao,
gɔ pɔ de ma gbẽdo ũpi.

Sãdãnapi lé, são i fáaa,*
mí òlia an gbé kpeenaɔzi.

⁸ Wa bùsudeɔ lee pla le wà ní dede,
lee do i gɔ a guu.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Má lee dopi baasa ní téo
lán ánuusu baasaawa,
má ní maa legwa,

* **13:7** Mat 26.31, Maa 14.27

lá wí vua maa legwawa.
 Aa ma sísi, mí wemá.
 Má mené ma gbéó,
 aai omεε Dii ní Lua.

14

Zì gbεzā ní Dii mɔao

¹ Gwa, Dii gɔɔ lé mó, wa á pɔɔ síwá, wi kpaalekɔε á wáa. ² A bui pii káaa Yelusaleŭzi aa zíkáánɔ, aai wélepi sí. Aa kpéɔ yɔε aa kusi nɔεɔwa. Wa tá ní wélepidε leε doo zìzɔɔ ũ, áma wa ní kɔni pɔ gɔɔ bɔle wélepi guuo. ³ Dii a mó zíkai ní buipɔ, lá ì ke yāa zíkagɔɔwae. ⁴ Gɔɔ bee Dii a gbápele Kùkpe sìsì misonaa Yelusaleŭ gukpe oi. Sìsìpi a paa pla sea gukpe e be'ae, a guzule aɔ zɔɔ maamaae. Sìsìpi kpεdo a ta gugbāntoo oi, ado sɔ geɔmidɔkɔi oi. ⁵ A bàale ta sìsìpiɔ guzuleu, asa guzulepi a ge pe Aseliwae. A bàale lá á deziɔ bàalè tɔle lualuae Yudaɔ kí Uzia gɔɔwa, Dii ma Lua i mó ní a gbé pɔ an kua adoaɔ sānu.

⁶ Gɔɔ bee gupua aɔ kuo, sema gunie ní loughεo. ⁷ Gɔɔpi aɔ adoa, fāane ge gwāasina aɔ kuo. Dii mé gɔɔpi dɔ. Tó oosi kè, gu a pu.

⁸ Gɔɔ bee í wēnide* a bɔ Yelusaleŭ à bàale, a kɔni i ta gukpe oi Isida Wisideu, a kɔni i ta be'ae oi ísiau sae ní buziεo píi. ⁹ Dii mé aɔ de dúnia píi Kía ũ. Gɔɔ bee òme aɔ Dii ũ ado, aà tó mé aɔ ku ado. ¹⁰ Bùsupi pii a gɔ gusalala ũε, sea za Geba pɔ kú Yelusaleŭ gugbāntoo oi e Limɔ pɔ kú a geɔmidɔkɔi oi. Ama Yelusaleŭ aɔ kálea a gbεu musumusue, sea

* 14:8 Eze 47.1, Zāa 7.38, Zia 22.1

za Bēyāme e bīiboleu e Bīibole Séia n Gola Bīiboleo, sea za Ananeli bīi lesli e kí v̄ēfēkīi. ¹¹ Waɔ ku a guue, wa wiwi bau bo. Yelusaleūdepiɔ aɔ ku dɔdɔae.†

¹² Gagyā pɔ Dii a ka bui pɔ aa lèle Yelusaleūwaɔgun ke: An me a yaike gɔɔ pɔ aa sia. An wé a yaike a tɔɔnau, an léna a yaike n léu.

¹³ Gɔɔ bee Dii a to gili gēngu maamaa, aa kɔ kúkú kɔ ɔpizi, aai liaa n kɔo. ¹⁴ Yudaɔ zika Yelusaleū m̄pii, aa zible bui pɔ liaanzɔwa, aai n àizee naaa, vua n ánusuo n pɔkasɔ kè zài. ¹⁵ Gagyāpi a ka s̄ɔngu lɔ n s̄baonaɔ n yiongoɔ n zàa'inaɔ n pɔtuo pɔ kú gbépiɔ bɔouɔ píi.

¹⁶ Bui pɔ m̀ lèle Yelusaleūwapiɔ, an gbé pɔ ḡɔɔ aɔ gé we wē n w̄o kúlei Kí Dii Zīgɔdeee, aai Lákpedɔa dikpeke. ¹⁷ Tó dúnia buie i gé Yelusaleū kúlei Kí Dii Zīgɔdepiɔ, lou a manéo. ¹⁸ Tó Egipi buie i gé dikpepi keio, lou a manéo, mé Dii a gagyā pɔ i ka bui pɔ i gé dikpepi keioɔgu kángue. ¹⁹ Ia pɔ a da Egipiɔwa n bui pɔ i gé dikpepi keioɔwan we. ²⁰ Gɔɔ bee wa kē s̄ ánanaɔwa: Dii pɔ. Dii kpé d̄aaɔ aɔ s̄aa n sa'okii taɔe. ²¹ Oo pɔ kú Yelusaleū n Yuda b̄usuoɔ ḡɔ Dii Zīgɔde pɔ ū píie. Gbé pɔ aa m̄ sa'oiɔ se aa n̄o f̄uuk̄eð. Gɔɔ bee laatana aɔ ku Dii Zīgɔde kpéu bo.

---

† 14:11 Zia 21.3-4

Bibeli Luayátaalá **The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria**

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9